

17.1

TORSDAGSSERIEN 6

Musikhuset kl. 19.00

Hannu Lintu, dirigent

Golda Schultz, sopran

Jennifer Johnston, mezzosopran

Musikhusets Kör, sångare ur **Sibelius-Akademins kör**,
instud. **Nils Schweckendiek**

*Gustav Mahler: Symfoni nr 2 c-moll,
"Uppståndelsesymfonin"*

80 min

I Allegro maestoso

II Andante moderato

III In ruhig fließender Bewegung -

IV 'Urlicht'. Sehr feierlich, aber schlicht

*V Im Tempo des Scherzos. Wild herausfahrend – Langsam –
Allegro energico – Langsam – Più mosso*

Konserten ges utan paus.

Konserten slutar ca kl. 20.30.

VÄNLIGEN KOM IHÅG ATT STÄNGA AV MOBILTELEFONEN!
Förbjudet att fotografera och att göra videoupptagningar eller ljudinspelningar
under konserten.

GUSTAV MAHLER (1860–1911): SYMFONI NR 2 C-MOLL, "UPPSTÅNDELSE- SYMFONIN"

Medan han komponerade sin första symfoni intresserade sig Mahler för Adam Mickiewicz' dikt Totenfeier ("Begravningsfest") i tysk översättning av vännen Siegfried Lipiner, ett diktverk som beskriver hedniska baltiska dödsriter, folktraditionens s.k. Bockfest.

Totenfeier-tondikten blev färdig år 1888 och i den lades enligt Mahlers ord (1895) första symfonins hjälte till vila i graven åtföljd av följande svåra frågor: "Varför har du levat? Varför har du lidit? Är allting blott en gäckande dröm? Om vi skall kunna fortsätta att leva på något sätt, måste dessa frågor besvaras – ja san nerligen, eftersom vi dör."

Mahler presenterade *Totenfeier* för bland andra Hans von Bülow år 1891, men det tog ännu ett par år innan denna första idé växte till en hel symfoni. Efter den personliga uppgörelsen i första symfonin ville kompositören byta perspektiv till någonting mera universellt. Det var som om han rituellt ville krossa sin musikaliska idealgestalt, som blivit en börda efter fullbordandet av första symfonin. I det nya verket blev individens öde en del av mänsklighetens öde, ett kuggjul i livets och dödens kretslopp.

Verkets följande fullbordade sats blev den tredje satsen, Scherzo, som inspirerats av sånger som han samti-

digt var sysselsatt med: *Des Knaben Wunderhorns* berättelse om Antonius av Padua. Därefter kom andra satsen, Andante, och fjärde satsen bestående av Wunderhorndikten *Urlicht* för mezzosopran och orkester.

För symfonins final letade Mahler länge efter en lämplig text, ända tills han vid dirigenten von Bülows begravning hörde Friedrich Klopstocks hymn *Uppståndelsen* ("Auferstehung"). Den stort upplagda sista satsen för två solister, kör och stor orkester kom till snabbt år 1894 och symfonin fick sitt uruppförande året därpå.

Mahler kom med flera programtiska förklaringar till andra symfonin än till något annat av sina verk. Han ändrade på sina beskrivningar varje gång som han på något sätt upplevde att han blivit missförstådd. Till sist tog han helt avstånd från verbala förklaringar och lät musiken och de texter som används i slutet tala för sig.

Andra symfonin beskriver tanken på uppståndelsen som en motstridig tablå, en väg kantad av tvivel och irrfärder i riktning mot sanning, frälsning och frihet. Musiken uppnår i denna berättelse en nästan förvirrande deskriptiv kraft. Den förmår konkretisera och göra förnimbara visioner som ingen kunnat föreställa sig och inför vilka orden är tröstlöst bundna vid jordelivet.

Mahler bjuder in lyssnarna i andra symfonin för att bevittna ett stort spektakel vars första satser begrundar livets och dödens betydelse i ljuset av ett närestaående och idealiserat exempel. I finalen finner såväl hjälten, berättaren som lyssnarna sig vara en del av ett enormt apokalyptisk uppenbarelsesklo.

Den omfattande första satsen i c-moll är liksom öppningsatsen i Beethovens nionde symfoni byggd av block från ett cyklopiskt murverk, en sonatstruktur vars marscherande ödestrotsande huvudtema inte lämnar så mycket över för sidomotiven

Mellansatserna speglar livet som gått via visuella fantasibilder. Av två på varandra följande ländersatser vållade den första, *Andante moderato*, Mahler en hel del huvudbry och missnöjd med lösningen föreskrev han i det tryckta partituret en minst fem minuters paus mellan första och andra satsen.

Scherzots (In ruhig fließender Bewegung) biter av Den helige Antonius som förgäves predikar för fiskarna kommer att stå i skuggan av karikerade solon och rastlösa sextondel-sostinaton. Det lugnare mellanavsnittet stod Mahler speciellt nära; det skapar en nödvändig kontrast till den skakande höjdpunkten som i varierad form samlar krafterna för finalkavalkaden.

Satsen *Urlicht* (Sehr feierlich, aber schlicht) beskrivs bäst av kompositörens föreskrifter för sångerskan som skall låta som "ett barn som tror sig vara i himmelen". Detta motiv bearbetade Mahler vidare i fjärde symfonin. "Urljuset" skinner som en blek strimla av hopp, avlägset och svalt.

I den enorma finalen får de traditionella symfoniska dygderna – enhetlig stil, koncentrerad tematik och arkitektonisk balans – ge vika för en gigantisk dialog. Ceremoniella frågor och stränga vredesutbrott efterföljs av svar i form av exalterade visioner. Lån ur tidigare satser eller andras verk (bl.a. *Dies irae*, Wagners *Parsifal*, kyssmotivet i *Verdis*

Otello) binder löst samman livets och dödens teman, men framförallt signalerar de med sin närvaro slutet på den historiska eran.

Liksom första satsen får finalen städga av militäriska marschmotiv som beskriver vandringen mot uppståndelsen. I satsens dramaturgi märker man inflytandet från operamusiken och renässansmålningarnas väldiga detaljrikedom. Instrumenten och instrumentgrupperna som placerats utanför scenen vittnar om att inte bara tiden utan även platsen blivit en annan.

Intrycket av en ny dimension som skapats med orkestrala effekter koncentreras i slutcrescendot. I dess kulmen uppnås en känsla av kontakt och gemenskap som vid en nattvard, något som vid en lyckad konsertsituation kan kännas som om hela mänskligheten in-drogs i dess krets.

För att väcka denna kollektiva känsla behövs kraft – i orkestern ingår tio valthorn, åtta trumpeter, en stor uppsättning slagverk och orgel. Det väsentliga är att man i finalen uppfattar Mahlers budskap som inte strängt taget representerar någon kristlig trosriktningslärosatser.

Mahler har strukit ur sin "Uppståndelse" de traditionella frälsningstankarna. Det finns ingen yttersta dom, ingen förlåtelse – ingen synd, ingenting att förlåta. Genom att blotta sin egen ångest, sitt lidande och sin räds-la – symfonin har oundvikligen drag av självporträtt – ville Mahler lova människorna frälsning redan under jordelivet. Han betonade detta genom att lägga följande ord till *Klopstocks* hymn: "O glaube, Du warst nicht umsonst geboren!"

Hast nicht umsonst gelebt, Gelitten! ("Du har inte fötts förgäves! Du har inte levt, lidit förgäves!"). Andra symfonin är tillägnad livet, inte de dödsdömda.

Antti Häyrynen

HANNU LINTU

Hannu Lintu har varit chefsdirigent för Radions symfoniorkester sedan augusti 2013. Under spelåret 2018–2019 dirigerar han även bl.a. symfoniorkestrarna i Baltimore, St Louis och Cincinnati, New Japan Philharmonic Orchestra, Singapore Symphony Orchestra och Hamburgs radiosymfoniorkester. Till gästspelens höjdpunkter hör även debuterna med Boston Symphony Orchestra och Ryska nationalorkestern. På sistone har han speciellt även samarbetat med Tokyo stadsorkester, National Symphony Orchestra i Washington samt symfoniorkestrarna i Dallas och Detroit.

Lintu uppträder regelbundet även på Finlands Nationalopera och vid operafestivalen i Nyslott. I juli 2018 dirigerade han Verdis *Otello* i Nyslott och våren 2019 står Alban Bergs *Wozzeck* på programmet i Helsingfors.

Lintu studerade vid Sibelius-Akademien, först cello- och pianospel och senare orkesterdirigering under Jorma Panulas ledning. Han deltog i Myung-Whun Chungs mästarkurs vid L'Accademia Musicale Chigiana i Siena och vann första pris i Nordiska dirigenttävlingen i Bergen 1994. Han har gjort in-

spelningar för bl.a. skivmärkena Ondine, BIS och Hyperion.

GOLDA SCHULTZ

Den sydafrikanska sopranen Golda Schultz har hisnande snabbt nått upp till den internationella operavärldens topp. Under de allra senaste åren har hon sjungit centrala lyriska sopranpartier i många av de mest prestigefulla operahusen och även kontinuerligt uppträtt som konsertsolist. Hon debuterade som solist för Radions symfoniorkester i mars 2017.

Dotter till en musikälskande far och teaterälskande mor började hon först studera journalism men efter att ha lyssnat på skivor av Kiri Te Kanawa och Maria Callas valde hon att gå in för en karriär inom musiken. Hon studerade sång vid universitetet i Kapstaden och antogs sedan vid Juilliard School of Music i New York. Hennes lärare har varit bland andra Johan Botha, Kiri Te Kanawa och Michelle Breedt.

Schultz var medlem i Bayerska statsoperans operastudio i München 2011–13. Under en säsong var hon solist vid Stadttheater Klagenfurt och blev där efter solist vid Bayerska statsoperan. I München sjöng hon bl.a. Grevinnan i Figaros bröllop, Fiordiligi i *Così fan tutte*, Liù i *Turandot*, Musette i *La Bohème*, Micaëla i *Carmen* och Pamina i *Trollflöjten*.

Schultz debuterade med framgång vid festspelen i Salzburg 2014 som Sophie i *Rosenkavaljeren* och återvände till festspelen sommaren 2017 som Vitellia i *La clemenza di Tito*. Till hennes övriga de-

buter hör Glyndebourne (Grevinnan) och La Scala i Milano (Susanna i Figaros bröllop) 2016, Metropolitan i New York 2017 (Pamina) och Wiens statsopera 2018 (Grevinnan). I vår återvänder hon till Metropolitan som Nanetta i Falstaff. Till hennes moderna repertoar hör Sibillas roll i Beat Furrers opera La bianca notte, vars uruppförande Schultz deltog i vid statsoperan i Hamburg i maj 2015.

Schultz har uppträtt aktivt som solist med olika orkestrar på olika håll i Europa och Förenta Staterna. Under detta spelår har hon utöver Mahlers andra symfoni i Helsingfors sjungit Mahlers fjärde symfoni under Gustavo Dudamels ledning på en omfattande Europaturné. Schultz uppträder också som liedsångerska och i juni ger hon en Schubertafton med pianisten Jonathan Ware i Pierre Boulez-salen i Berlin.

JENNIFER JOHNSTON

Den engelska mezzosopranen Jennifer Johnston har börjat göra sig alltmer gällande både som opera- och konsertsångerska. Mest känd är hon för sina insatser vid Bayerska statsoperan, där hon samarbetat med husets konstnärliga chef Kirill Petrenko.

Johnston studerade juridik vid Cambridgeuniversitetet och arbetade som advokat innan hon började studera musik vid Royal College of Music i London. Hon deltog under åren 2011–13 i BBC:s program New Generation Artists för unga lovande musiker.

Johnston debuterade som operasångare vid Scottish Opera som Greta i

Humperdincks opera Hänsel und Gretel. Sedermera har hon utöver Bayerska statsoperan uppträtt vid bl.a. La Scala i Milano samt flera gånger vid festivalerna i Salzburg och Aix-en-Provence.

Johnston har uppträtt som solist med Wiens, Berlins och Londons filharmoniker samt Londons symfoniorkester, Cleveland Orchestra, Concertgebouw-orkesteren i Amsterdam och många andra topporkestrar. Favoritverken i hennes konsertrepertoar är Mahlers andra symfoni och Das Lied von der Erde samt utöver dem Elgars Dream of Gerontius, Verdis Requiem och Bach Matteuspassion.

Johnston debuterade som recitalist i Wigmore Hall i London och har även uppträtt i Concertgebouw i Amsterdam och festivalen i Aldeburgh. Speciell förkärlek har hon för Schuberts, Brahms, Brittens och Mahlers sånger.

Johnstons diskografi omfattar bl.a. Mozarts enda oratorium Betulia liberata, Strauss Die Liebe der Danae, Stravinskys Oedipus Rex samt Anthony Paynes arrangemang av Vaughan Williams Four Last Songs som nominerats för en Grammy. Hon är grundande medlem i vokalsembeln The Prince Consort och har även gjort skivor med dem.

MUSIKHUSETS KÖR

Musikhusets kör är en symfonisk kör med 90 medlemmar som vid behov även kan fungera som mans- eller damkör. Musikhusets Kör samarbetar med Musikhusets alla huvudaktörer: Helsingfors stadsorkester, Radions sym-

foniorkester och Sibelius-Akademien. Kören grundades på hösten 2011 på initiativ av dirigenterna Hannu Lintu, Jukka-Pekka Saraste och John Storgårds. Körens konstnärliga ledare var tonsättaren Tapani Lämsö fram till januari 2017. Körens nuvarande konstnärliga ledare är Nils Schweckendiek och körmästare Jani Sivén.

Körens repertoar består av symfoniska kör- och orkesterverk, samt därtill verk som skrivits för stor kör a cappella. Repertoaren omfattar alla musikaliska epoker utan att glömma vår egen tids musik. Den planeras på lång sikt tillsammans med Musikhusets huvudaktörer. Kören konserterar åtta till tio gånger om året huvudsakligen i Musikhusets konsertsal men även på annat håll. Körmedlemmarna är erfarna och entusiastiska amatörsångare.

RADIONS SYMFONIORKESTER

Radions symfoniorkester (RSO) är YLE:s orkester med uppgift att producera och befrämja finländsk musikkultur. Orkesterns chefsdirigent är Hannu Lintu som tillträdde sin post hösten 2013.

Radioorkestern grundades år 1927 och bestod av tio musiker. På 1960-talet utvidgades den till en fulltalig symfoniorkester. RSO:s tidigare chefsdirigenter är Toivo Haapanen, Nils-Eric Fougstedt, Paavo Berglund, Okko Kamu, Leif Segerstam, Jukka-Pekka Saraste och Sakari Oramo.

Vid sidan av de stora klassiska och romantiska mästerverken omfattar RSO:s repertoar en hel del ny musik och orkestern uruppför årligen ett flertal beställningar som gjorts av YLE. Till RSO:s uppgifter hör även att förse radions arkiv med friköpta inspelningar av hela den inhemska orkesterrepertoaren. Under spelåret 2018–2019 uruppför orkestern fyra verk som beställts av YLE.

RSO har spelat in på skiva musik av bl.a. Mahler, Ligeti, Eötvös, Sibelius, Lindberg, Saariaho, Sallinen, Kaipainen och Kokkonen samt premiärinspelningen av Armas Launis opera Aslak Hetta. Inspelningen av Bartóks violinkonserter med Christian Tetzlaff under Hannu Lintus ledning fick Gramophone Award 2018. En skiva med Sibelius tondikter och sånger fick International Classical Music Award (ICMA) 2018. Därtill nominerades den till Editor's Choice i tidskriften Gramophone i november 2017 och var BBC Music Magazines månadens skiva i januari 2018. Spelåret 2018–2019 gör orkestern skivinspelningar med musik av Lutosławski, Fagerlund och Beethoven.

RSO konserterar regelbundet på olika håll i världen. Under spelåret 2018–2019 gör orkestern en hemlandsturné under Hannu Lintus ledning till Jakobstad, Kauhajoki, Forssa och Lahtis.

RSO:s konserter sänds direkt på Yle Arenan och i Yle Radio 1 samt ges inspelade på Yle Teema & Fem och på Yle TV 1.